YASHIL IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (3)

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR 12
Muxiddin Kalonov

O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI 28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li

BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA 34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich

O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 41
Bobonarova Kamola

SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 47
Azizova Habiba Arslonovna

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI 56
Yusupova Dilbar Mirabidovna

КАРБОНОВЫЕ КРЕДИТЫ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА 61
Абдуллаева Зайнаб Руслановна

BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG'IMI TAHLILI 66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li

SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI 73
Ravshanjon Azimovich

O'ZBEKISTONDA UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI 80
Davidxodjayev Oybek Obidovich

O'ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI 85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.

IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI 91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o'g'li

SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O'ZARO BOG'LIQLIGI 96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi

ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY 100
Erkin Temirovich Shodiev

THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT 105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich

TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO'NALISHLARI 113
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

AHOLI ISTE'MOL MADANIYATI VA MILLIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI 118
Rustamov Sheroz Oblokulovich

ISHLAB CHIQARISH OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: KOBB–DOUGLAS MODELI ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL 123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich

BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS BOSHQARISH 129
Firas Halawani, Feruza Insavalieva

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ 139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов

ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА РОСТА 150
Омонтурдиева Диёра

YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISHDA DRONLARDAN FOYDALANISH 155
Matkarimov Mansur

YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORI MEXANIZMINING DASTAKLARI 161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi

СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи

KAMBAG'ALLIKNI MONETAR VA KO'P O'LCHOVLI BAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA IQTISODIY O'SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH 173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o'g'li

QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich

KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI 188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o'g'li

MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW 192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ 197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов

JAHON ME'MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR, ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR 208
Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li

IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING FOREIGN MARKETS 217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi

ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET 222
Rajabova Malika Nuriddin qizi

NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR VA YONDASHUVLAR 230
Qosimova Gulyar Axmatovna

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН ... 236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ... 239
Усманова Зумрад Исламовна

KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI ... 242
Muxammadiyeva Munira Zaynabutdinovna

QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI ... 248
Xannarov Komiljon Karimovich

TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOYILLARI ... 253
Saidov Suhrob Shodmonovich

HUDUDIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI ... 257
Akbarova Kamola Akmaljonovna

MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI ... 263
Karimov Eminjon Gapardjonovich

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI ... 270
Shermatov Axror Abdixakimovich

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI ... 275
Ergash Bobobekov

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI ... 281
Yo'ldoshev Jamshid Nu'monovich

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ... 285
Qurbonova Rahima Jamshedovna

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI ... 290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR ... 297
Raximov Zikrullo Soyibjon o'g'li

RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI ... 302
Usmanova Zumrad Islamovna

WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS ... 306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna

BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI ... 312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o'g'li

MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI ... 316
Yusufova Laylo G'ayrat qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR....325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o'g'li

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА....329
Норкулов Суннатбек Алишерович

O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH....335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich

MAMLAKATIMIZDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA'SIRI....341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi

O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI....347
Raxmanova Ilmira Rustamovna

SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI....354
Toxirov Javlon Raximovich

MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO'YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI....361
Arslonov U. U.

RESURSLAR TA'MINOTI TIZIMINING TASHKILIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI....367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi

JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI....373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich

TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETISHNING AHAMIYATI....380
Komiljon Karimov

OLIY TA'LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI....386
Karimova Xurshida Raximovna

QO'RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI....390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o'g'li

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН....396
Ли Марина Рудольфовна

O'ZBEKISTONDA YER RESURSLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH....402
Xoshimova Sevara Baxromovna

FARMATSEVTIKA IMPORT KOMPANIYALARIDA REKLAMA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH: "SHINING IMPEX" AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT....410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o'g'li

HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH....417
Turayev Baxtiyor Ergashevich

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI....421
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi

QISHLOQ XOʻJALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDIYALARINING MOLIYAVIY NATIJALARGA TAʼSIR KANALLARI VA ULARNI HISOBDA AKS ETTIRISH MASALALARI 427
Davronbek Matyakubovich Matkarimov, Qadamov Mirzobek Ulugʻbek oʻgʻli

OʻZGARUVCHILAR OʻRTASIDAGI MUNOSABATLARNI REGRESSIYA MODELLARI ORQALI AMALIY TAHLILI 432
Sakiyeva Ozoda Batirovna, Xushvaqtova Dilfuza Ramazon qizi

INSON KAPITALIGA YOʻNALTIRILGAN INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH 437
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin oʻgʻli

OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASINI RIVOJLANTIRISH HAMDA BOZOR MUNOSABATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YOʻLLARI 444
Khakimov Bekzod Ilhomjonovich

OʻZBEKISTONDA MADANIYAT VA SANʼAT TAʼLIMI MUASSASALARINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI 453
Atabayeva Yulduz Baxtiyar qizi

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ 457
Ким Елена Радионовна

OʻZBEKISTONDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI BOSHQARUV SAMARADORLIGI: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 464
Abdurasulova Zarina Sayfiddin qizi

STRATEGIC MARKETING CAPABILITIES AND ENTERPRISE COMPETITIVENESS IN DIGITAL PLATFORM ECOSYSTEMS: A CONCEPTUAL SMPC MODEL FOR EMERGING MARKETS 471
Bakhtiyor Ruziev Eshmuminovich

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ 477
Усманова Зумрад Исламовна

UGLEROD CHIQINDILARINI KAMAYTIRISHDA YASHIL INVESTITSIYALAR AHAMIYATINING NAZARIY ASOSLARI 480
Jumaniyozov Feruzbek Dilshod oʻgʻli, Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich, Majidov Jamoladdin Komoliddinovich

MEHMONXONA XOʻJALIGI SUBEKTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 485
Gulomqodirova Maʼmuraxon Saydumarxon qizi

QISHLOQ MANZILGOHLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY JIHATLARI 492
Xusanova Sevara Shavkat qizi

QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION-INVESTITSION BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 499
Raxmatillo Mirolimovich Egamov

MOLIYAVIY HISOBOTNING KOMPILYATSIYASI BOʻYICHA TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI 503
A.Z.Avlokulov

ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI 507
Ibragimov Aziz Turayevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI

Ibragimov Aziz Turayevich
Osiyo Xalqaro Universiteti,
Iqtisodiyot kafedrasi oʻqituvchisi
ORCID: 0009-0007-6557-4004

Annotatsiya. Ushbu maqolada erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) tushunchasining iqtisodiy mohiyati kompleks tarzda tadqiq etilgan. Jahon amaliyotida ushbu tushunchaga berilgan ilmiy va institutsional taʼriflar tahlil qilinib, EIZlarni ajratib koʻrsatishning asosiy mezonlari tizimlashtirilgan hamda ularning zamonaviy tasnifi ishlab chiqilgan. Maqolada erkin savdo zonalari, eksport-ishlab chiqarish zonalari, maxsus iqtisodiy zonalar va texnopark-innovatsion zonalar kabi EIZlarning asosiy shakllari qiyosiy jihatdan tahlil qilingan. Oʻzbekiston tajribasi xalqaro misollar bilan solishtirilib, EIZlarning milliy iqtisodiyot rivojiga, investitsiya muhitiga va sanoat modernizatsiyasiga taʼsiri oʻrganilgan. Tadqiqot natijalari EIZlar faoliyatining konseptual asoslarini takomillashtirish hamda ularning samaradorligini oshirish boʻyicha amaliy tavsiyalarni oʻz ichiga oladi.

Kalit soʻzlar: erkin iqtisodiy zona, maxsus iqtisodiy zona, eksport-ishlab chiqarish zonasi, erkin savdo zonasi, texnopark, investitsiya muhiti, toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy integratsiya.

Abstract. This article comprehensively examines the economic essence of free economic zones (FEZs). Scientific and institutional definitions of FEZs used in international practice are analyzed, the main criteria for identifying FEZs are systematized, and their modern classification is developed. The article provides a comparative analysis of the principal forms of FEZs, including free trade zones, export processing zones, special economic zones, and technopark-innovation zones. Uzbekistan's experience is compared with international practices, and the impact of FEZs on national economic development, investment climate, and industrial modernization is explored. The findings of the study include conceptual approaches to improving FEZ activities and practical recommendations aimed at increasing their effectiveness.

Key words: free economic zone, special economic zone, export processing zone, free trade zone, technopark, investment climate, foreign direct investment, economic integration.

Аннотация. В данной статье комплексно исследуется экономическая сущность свободных экономических зон (СЭЗ). Проанализированы научные и институциональные определения данного понятия, применяемые в мировой практике, систематизированы основные критерии выделения СЭЗ и разработана их современная классификация. В статье проведён сравнительный анализ основных форм СЭЗ, включая зоны свободной торговли, экспортно-производственные зоны, специальные экономические зоны и технопарково-инновационные зоны. Опыт Узбекистана сопоставлен с международной практикой, а также исследовано влияние СЭЗ на развитие национальной экономики, инвестиционный климат и промышленную модернизацию. Результаты исследования включают концептуальные подходы к совершенствованию деятельности СЭЗ и практические рекомендации по повышению их эффективности.

Ключевые слова: свободная экономическая зона, специальная экономическая зона, экспортно-производственная зона, зона свободной торговли, технопарк, инвестиционный климат, прямые иностранные инвестиции, экономическая интеграция.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida mamlakatlar oʻrtasidagi iqtisodiy raqobat tobora kuchayib bormoqda. Bunday muhitda erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) kapital oqimini jalb etish, ilgʻor texnologiyalarni oʻzlashtirish, eksport salohiyatini oshirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishni ragʻbatlantirishning eng samarali iqtisodiy mexanizmlaridan biri sifatida namoyon boʻlmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot konferensiyasi (UNCTAD) maʼlumotlariga koʻra, 2019-yilda dunyo boʻylab 5 400 dan ortiq maxsus iqtisodiy zonalar faoliyat yuritgan boʻlib, ular 145 dan ziyod mamlakatlarni qamrab olgan. Mazkur koʻrsatkich besh yil avvalgi 4 000 ta zona bilan taqqoslaganda sezilarli oʻsish kuzatilganini koʻrsatadi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, erkin iqtisodiy zonalar tushunchasi ilmiy adabiyotlarda hanuz yagona yondashuv asosida talqin qilinmaydi. Ayrim tadqiqotchilar ushbu tushunchani asosan savdo va bojxona imtiyozlari bilan bog'liq hudud sifatida izohlasa, boshqa olimlar uni investitsiyalarni rag'batlantirish, sanoatni modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning kompleks institutsional mexanizmi sifatida baholaydi. Mazkur turli yondashuvlar EIZlarning iqtisodiy mohiyatini chuqurroq o'rganish va ularni aniq tasniflash zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, EIZ turlarining maqsad va funksiyalarini yetarlicha farqlamaslik ayrim hollarda ularning iqtisodiy samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shu sababli EIZlarning nazariy asoslarini aniqlashtirish, ularning shakllari va tasniflash mezonlarini tizimlashtirish dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — erkin iqtisodiy zonalar tushunchasining iqtisodiy mohiyatini aniqlashtirish, ularni tasniflash mezonlari va shakllarini tizimlashtirish hamda O'zbekiston amaliyotini xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot natijalari milliy iqtisodiyotda EIZlardan foydalanish samaradorligini oshirish, investitsiya muhitini yanada yaxshilash va hududiy sanoat rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) fenomeni uzoq yillardan buyon iqtisodchi olimlar va xalqaro tashkilotlar e'tiborida bo'lib kelmoqda. Mazkur yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar EIZlarning iqtisodiy mohiyati, ularning hududiy rivojlanishdagi o'rni hamda investitsion faollikka ta'sirini turli yondashuvlar asosida yoritadi.

Ushbu yo'nalishdagi zamonaviy tadqiqotlardan biri Alansary va Al-Ansari (2023) tomonidan amalga oshirilgan tizimli adabiyotlar sharhi hisoblanadi. Mualliflar EIZ tushunchasining ilmiy adabiyotlarda hanuz turlicha talqin qilinishini qayd etib, mavjud ta'riflarni tahlil qilish asosida ularni birlashtiruvchi uchta asosiy elementni ajratib ko'rsatgan: geografik jihatdan chegaralangan hudud, maxsus tartibga solish rejimi hamda infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash tizimi [3].

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot bo'yicha konferensiyasi (UNCTAD) esa maxsus iqtisodiy zonalarni "hukumatlar tomonidan fiskal va tartibga solish imtiyozlari hamda infratuzilma ko'magi orqali sanoat faoliyatini rag'batlantiruvchi geografik jihatdan chegaralangan hududlar" sifatida ta'riflaydi [8-9]. Mazkur yondashuv xalqaro amaliyotda keng qo'llanilishiga qaramay, ayrim tadqiqotchilar tomonidan uning funksional qamrovi nisbatan torligi qayd etiladi.

Arbolino, Lantz va Napolitano (2022, 2023) Yevropa Ittifoqi mamlakatlari misolida olib borgan tadqiqotlarida EIZlarning hududiy iqtisodiy o'sishga ta'siri mintaqaning iqtisodiy va institutsional xususiyatlariga bevosita bog'liq ekanligini asoslab bergan. Ularning fikricha, bir hududda yuqori samaradorlik ko'rsatgan EIZ modeli boshqa hududda ayni natijani bermasligi mumkin [7]. Shu sababli EIZlarni yagona model sifatida emas, balki turli iqtisodiy sharoitlarga moslashuvchi institutsional mexanizm sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Koreya Respublikasining tajribasini o'rgangan Gu va Ahn (2025) EIZ maqomiga ega korxonalarning savdo hajmi, eksport faolligi va rentabellik ko'rsatkichlari oddiy hududlardagi korxonalarga nisbatan sezilarli darajada yuqori ekanligini aniqlagan [6]. Shu bilan birga, mualliflar EIZlarning ijobiy iqtisodiy samarasi qisqa muddatda emas, balki ma'lum vaqt o'tgach namoyon bo'lishini ta'kidlaydi. Bu esa EIZlarni rivojlantirishda uzoq muddatli strategik yondashuv va siyosiy barqarorlik muhimligini ko'rsatadi.

O'zbekiston erkin iqtisodiy zonalari yuzasidan ham bir qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Xususan, Jurayev (2023) O'zbekiston EIZlariga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishga ta'sir qiluvchi omillarni fazoviy-statistik metodlar asosida tahlil qilgan [17]. Nazarov (2024) esa "Navoiy" erkin iqtisodiy zonasi misolida mehnat unumdorligi va investitsiya hajmini EIZ samaradorligining asosiy ko'rsatkichlari sifatida o'rgangan [22]. Abdullayev va Ismoilov (2020) O'zbekiston iqtisodiyotida EIZlarning rolini kompleks baholab, ularning huquqiy va iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqqan [22].

Xitoy tajribasi EIZlar evolyutsiyasini o'rganishda alohida ahamiyat kasb etadi. Lin va hammualliflarning (2023) tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, Xitoy erkin savdo zonalari dastlab eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish hududi sifatida shakllangan bo'lsa, keyinchalik ular innovatsion rivojlanish va texnologik transformatsiyaning strategik markaziga aylangan [2]. Ushbu tajriba rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot metodologiyasi erkin iqtisodiy zonalarning iqtisodiy mohiyati, tasniflash mezonlari va shakllarini chuqur o'rganishga qaratilgan kompleks yondashuvlar majmuasiga asoslanadi.

Birinchidan, tadqiqotda qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul yordamida turli mamlakatlarda faoliyat yuritayotgan erkin iqtisodiy zonalarning shakllari, institutsional xususiyatlari va iqtisodiy funksiyalari o'zaro taqqoslandi. Natijada EIZlarning umumiy jihatlari hamda ularni bir-biridan farqlovchi xususiyatlari aniqlandi.

Ikkinchidan, erkin iqtisodiy zonalar tushunchasini tizimlashtirish va ularning funksional xususiyatlarini aniqlash maqsadida tarkibiy-funksional yondashuvdan foydalanildi. Mazkur yondashuv asosida har bir EIZ turi uning maqsadi, iqtisodiy vazifalari, qo'llaniladigan imtiyozlar tizimi va investitsion yo'nalishlari nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Bu esa EIZlarning zamonaviy tasnifini ishlab chiqish imkonini berdi.

Uchinchidan, O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan erkin iqtisodiy zonalarning samaradorligini baholash maqsadida statistik tahlil usuli qo'llanildi. Tahlil jarayonida investitsiyalar hajmi, eksport ko'rsatkichlari, sanoat ishlab chiqarishi, yangi ish o'rinlari yaratish hamda hududiy rivojlanish ko'rsatkichlari o'rganildi.

Tadqiqotning axborot bazasi sifatida Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot bo'yicha konferensiyasi (UNCTAD), World Bank hamda International Monetary Fund rasmiy hisobotlari, Web of Science va Scopus bazalarida indekslangan xalqaro ilmiy jurnallardagi maqolalar, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari, shuningdek mahalliy va xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy ishlari foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish hamda hududiy sanoat rivojlanishini qo'llab-quvvatlash maqsadida alohida huquqiy va iqtisodiy tartib asosida faoliyat yurituvchi maxsus hududlar hisoblanadi. Biroq ushbu tushunchaning amaliy jihatdan keng qo'llanilishiga qaramay, uning ilmiy talqini hali ham yagona yondashuvga ega emas. Turli xalqaro tashkilotlar va tadqiqotchilar EIZlarga turlicha yondashgani sababli, mazkur tushunchaning nazariy mohiyatini aniqlashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot bo'yicha konferensiyasi (UNCTAD) ta'rifiga ko'ra, maxsus iqtisodiy zonalar "hukumatlar tomonidan fiskal va tartibga solish imtiyozlari hamda infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash orqali sanoat faoliyatini rag'batlantiruvchi, geografik jihatdan chegaralangan hududlar" hisoblanadi [8]. Mazkur ta'rifning muhim jihati shundaki, unda EIZlarning uch asosiy komponenti — geografik chegaralanganlik, maxsus tartibga solish rejimi va infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash tizimi — aniq ifodalangan.

Alansary va Al-Ansari (2023) tomonidan amalga oshirilgan tizimli adabiyotlar sharhi ham EIZ tushunchasining murakkab va ko'p qirrali ekanligini tasdiqlaydi. Mualliflar turli ilmiy manbalardagi ta'riflarni tahlil qilib, barcha yondashuvlar uchun xos bo'lgan quyidagi uchta umumiy elementni ajratib ko'rsatgan:

1. geografik jihatdan aniq chegaralangan hudud;
2. mamlakatning qolgan hududlaridan farq qiluvchi alohida tartibga solish rejimi;
3. sanoat va investitsion faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi infratuzilma tizimi [3].

Mazkur yondashuv EIZlarni oddiy sanoat hududlari yoki logistika markazlaridan farqlash imkonini beradi. Chunki EIZlar nafaqat hududiy birlik, balki maxsus iqtisodiy institut sifatida ham namoyon bo'ladi.

Douglas Zhihua Zeng esa erkin iqtisodiy zonalarning muvaffaqiyati bir nechta strategik omillarga bog'liqligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, EIZlarning samarali faoliyat yuritishi, avvalo, to'g'ri geografik joy tanlash, qulay biznes muhiti yaratish hamda samarali boshqaruv tizimini shakllantirish bilan chambarchas bog'liq [22]. Ushbu omillarning uyg'unligi investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi va zonalarning uzoq muddatli iqtisodiy samaradorligini ta'minlaydi (1-jadval).

1-jadval. Erkin iqtisodiy zonalar ta'riflarining qiyosiy tahlili[1]

Manba	Ta'rif / yondashuv	Asosiy mezon
UNCTAD (2019)	Fiskal va tartibga solish imtiyozlari hamda infratuzilma ko'magi orqali sanoat faoliyatini qo'llab-quvvatlaydigan geografik jihatdan chegaralangan hudud	Geografiya, rejim, infratuzilma
Alansary & Al-Ansari (2023)	Maxsus huquqiy rejim asosida faoliyat yurituvchi, chegaralangan iqtisodiy hudud	Ta'rif elementi uchtaligi
Jahon banki / Zeng (2016)	To'g'ri joylashuv, qulay muhit va samarali boshqaruvga asoslangan rivojlanish vositasi	Muvaffaqiyat omillari
Eksportamo (2022)	Erkin savdo, eksport qayta ishlash va maxsus iqtisodiy yo'nalishni o'z ichiga oluvchi keng tushuncha	Funktsional yo'nalish
O'zbekiston qonunchiligi	Maxsus soliq, bojxona va ma'muriy tartibga solish rejimi amaldagi alohida chegaralangan hudud	Huquqiy-ma'muriy mezon

1 Muallif ishlanmasi

1-jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, turli ilmiy manbalar va xalqaro tashkilotlar erkin iqtisodiy zonalar tushunchasiga turlicha yondashgan bo'lsa-da, ularning barchasida bir nechta umumiy belgilar — geografik jihatdan chegaralangan hudud, alohida huquqiy-iqtisodiy rejim hamda iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga yo'naltirilganlik — asosiy element sifatida namoyon bo'ladi. Aynan ushbu umumiy xususiyatlar EIZlarning zamonaviy tasnifini shakllantirish va ularning iqtisodiy mohiyatini aniqlash uchun metodologik asos vazifasini bajaradi.

Ilmiy adabiyotlarda erkin iqtisodiy zonalarni tasniflash uchun bir qator mezonlardan foydalaniladi. Ushbu mezonlarni tizimlashtirish EIZlarning funksional xususiyatlarini aniqroq tushunish, ular uchun mos iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish hamda samaradorligini baholash imkonini beradi.

Birinchi mezon — funksional yo'nalish hisoblanadi. Mazkur mezon EIZlarni eng ko'p qo'llaniladigan tasniflash usuli bo'lib, unga ko'ra zonalar savdo-logistika, sanoat-ishlab chiqarish, texnologik-innovatsion va xizmat ko'rsatish yo'nalishlariga ajratiladi. Har bir tur o'zining maqsadlari, investitsion jozibadorligi va infratuzilmaviy talablariga ega bo'ladi. Masalan, eksport-ishlab chiqarish zonalari asosan sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishga ixtisoslashsa, texnopark va innovatsion hududlar ilmiy tadqiqotlar hamda yuqori texnologiyalarni rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Ikkinchi mezon — mulk shaklidir. Ushbu mezonga ko'ra EIZlar davlat, xususiy yoki aralash (davlat-xususiy sheriklik) shaklida tashkil etilishi mumkin. Davlat zonalari odatda strategik iqtisodiy maqsadlarni amalga oshirishga xizmat qilsa, xususiy zonalar investitsion samaradorlik va boshqaruv moslashuvchanligi bilan ajralib turadi. Aralash model esa davlat va xususiy sektor manfaatlarini uyg'unlashtirish imkonini beradi [20].

Uchinchi mezon — hududiy miqyosdir. Ayrim EIZlar alohida korxona yoki sanoat maydoni doirasida tashkil etilsa ("single factory zones"), boshqa zonalar yirik sanoat hududlari yoki butun mintaqalarni qamrab oluvchi ko'p tarmoqli iqtisodiy markazlar sifatida shakllantiriladi. Hududiy miqyos EIZlarning milliy iqtisodiyotga integratsiyalashuv darajasi va iqtisodiy ta'sir ko'lamini belgilaydi.

To'rtinchi mezon — bozor yo'nalishidir. Ushbu mezon asosida EIZlar eksportga yo'naltirilgan va ichki bozorni rivojlantirishga yo'naltirilgan turlarga bo'linadi. Eksportga yo'naltirilgan zonalarda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning asosiy qismi tashqi bozorlarga chiqariladi. Ichki bozorga yo'naltirilgan zonalarda esa import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishga ustuvor ahamiyat qaratiladi. Zamonaviy EIZlarning ayrimlari esa ushbu ikki yo'nalishni uyg'unlashtirgan holda faoliyat yuritmoqda.

Beshinchi mezon — rivojlanish avlodi hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda EIZlar tarixiy rivojlanish bosqichlariga ko'ra uch avlodga ajratiladi [20]. Birinchi avlod zonalari asosan savdo va bojxona hududlari sifatida shakllangan bo'lsa, ikkinchi avlod eksport-ishlab chiqarish zonalari sanoatlashtirish va eksportni rag'batlantirishga xizmat qilgan. Uchinchi avlod zonalari esa innovatsion iqtisodiyot talablariga mos ravishda texnologik va ilmiy markazlar sifatida rivojlanmoqda. Mazkur evolyutsiya EIZlarning oddiy savdo hududidan innovatsion rivojlanish platformasiga aylanganini ko'rsatadi (2-jadval).

2-jadval. EIZlarni tasniflash mezonlari tizimi[2]

Mezon	Kichik turlar	Misol
Funktsional yo'nalish	Savdo, sanoat, texnologiya, moliyaviy, aralash	Erkin savdo zonasi, texnopark
Mulk shakli	Davlat, xususiy, davlat-xususiy sheriklik	Navoiy EIZ (davlat), Dubai FZ (aralash)
Hudud miqyosi	Mikrozona, kichik sanoat zonasi, katta mintaqaviy zona	"Single factory", Shenzhen SEZ
Bozor yo'nalishi	Eksport yo'naltirilgan, import o'rnini bosuvchi, ikki tomonlama	EPZ, import substitution zone
Rivojlanish avlodi	I avlod (savdo), II avlod (sanoat), III avlod (innovatsiya)	Kolumbo port → Qingdao → Silicon Valley parklar

Yuqorida ko'rib chiqilgan tasnif mezonlari asosida zamonaviy erkin iqtisodiy zonalarning to'rtta asosiy shakli ajratib ko'rsatiladi. Har bir shaklning iqtisodiy vazifalari, investitsion yo'nalishlari va rivojlanish mexanizmlari o'ziga xos bo'lib, ularni alohida tahlil qilish O'zbekiston iqtisodiy strategiyasi nuqtayi nazaridan ularning o'rni va ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Erkin savdo zonalari EIZlarning tarixan eng qadimgi va bugungi kunda ham eng keng tarqalgan shakllaridan biri hisoblanadi. Geografik joylashuv nuqtayi nazaridan bunday hududlar odatda yirik dengiz portlari, xalqaro aeroportlar, transport-logistika tugunlari va davlat chegaralari yaqinida tashkil etiladi [27, 29].

2 Muallif ishlanmasi

ESZlarda tovarlarni import qilish, saqlash, qayta ishlash va re-eksport qilish uchun qulay bojxona va savdo tartiblari yaratiladi. Mazkur zonalarda faoliyat yurituvchi subyektlarga bojxona to‘lovlari va ayrim soliqlar bo‘yicha imtiyozlar taqdim etiladi. Shu sababli ushbu hududlarning asosiy vazifasi xalqaro yuk oqimlariga xizmat ko‘rsatish va tranzit-logistika faoliyatini rivojlantirishdan iboratdir [20, 27].

Jahon amaliyotida Dubai Jebel Ali erkin zonasi (BAA), Gonkong va Singapur portlari erkin savdo zonalarining eng muvaffaqiyatli namunalaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Mazkur hududlar nafaqat savdo hajmini oshirish, balki o‘z mamlakatlarini global logistika markazlariga aylantirishda ham muhim rol o‘ynagan.

Eksport-ishlab chiqarish zonalari erkin savdo zonalarining evolyutsion davomi sifatida shakllangan bo‘lib, ayniqsa XX asrning 60–70-yillarida Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarida keng rivojlandi [25].

Jahon banki ta’rifiga ko‘ra, bunday zonalar eksport uchun mahsulot ishlab chiqarishga ixtisoslashgan, odatda maxsus ajratilgan va muhofaza qilinadigan sanoat hududlari hisoblanadi. Ushbu hududlarda faoliyat yurituvchi korxonalarga qulay bojxona rejimi, soddalashtirilgan ma’muriy tartiblar va investitsion imtiyozlar taqdim etiladi. Asosiy maqsad xorijiy investorlarni jalb qilish, sanoat mahsulotlarini xalqaro bozorlarga olib chiqish, yangi ish o‘rinlari yaratish hamda valyuta tushumlarini ko‘paytirishdan iborat [25].

Eksport-ishlab chiqarish zonalarining eng mashhur namunalaridan biri — Shenzhen maxsus iqtisodiy zonasi hisoblanadi. 1980-yilda tashkil etilgan ushbu hudud qisqa muddat ichida Xitoyning sanoat va texnologik rivojlanish markaziga aylangan hamda boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun samarali iqtisodiy model sifatida xizmat qilgan [32].

Maxsus iqtisodiy zonalar eksport-ishlab chiqarish zonalariga nisbatan yanada kengroq iqtisodiy funksiyalarni qamrab oladi. Ular nafaqat eksport faoliyatini, balki ichki bozorni rivojlantirish, logistika xizmatlari, sanoat kooperatsiyasi va investitsion muhitni yaxshilashni ham maqsad qiladi.

MEZlarda soliq va bojxona imtiyozlari, soddalashtirilgan ma’muriy tartiblar, zamonaviy infratuzilma hamda investitsion qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari birgalikda qo‘llaniladi [27]. Bunday hududlar ko‘pincha sanoat, savdo, logistika, xizmat ko‘rsatish va ayrim hollarda moliyaviy faoliyatni birlashtiruvchi kompleks iqtisodiy markaz sifatida shakllanadi.

Koreya Respublikasi tajribasi shuni ko‘rsatadiki, maxsus iqtisodiy zonalarda faoliyat yurituvchi korxonalar eksport hajmi, foyda va savdo faolligi bo‘yicha boshqa hududlardagi korxonalarga nisbatan yuqori natijalarga erishadi [6]. Shu bilan birga, mazkur samaradorlik uzoq muddatli va izchil davlat siyosati bilan chambarchas bog‘liq ekanligi ta’kidlanadi.

Texnologiya va innovatsion hududlar EIZlarning eng zamonaviy, uchinchi avlod shakli sifatida qaraladi. Texnoparklar, texnopolislar va innovatsion klasterlar shaklida rivojlangan ushbu hududlar asosan ilmiy markazlar, universitetlar va yuqori texnologiyali ishlab chiqarish hududlari yaqinida tashkil etiladi [20].

Mazkur hududlarda asosiy e’tibor ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, innovatsiyalarni tijoratlashtirish, yuqori texnologiyalarni joriy etish hamda ilm-fan va sanoat integratsiyasini kuchaytirishga qaratiladi. Shu sababli TIHlar zamonaviy bilimga asoslangan iqtisodiyotning muhim institutsional elementiga aylangan.

So‘nggi yillarda Xitoy erkin savdo va innovatsion zonalari faqat xorijiy investitsiyalarni jalb qiluvchi sanoat hududlari sifatida emas, balki shaharlarning innovatsion salohiyatini oshiruvchi strategik iqtisodiy mexanizm sifatida ham namoyon bo‘lmoqda [2]. Ushbu tendensiya zamonaviy EIZlar falsafasida muhim o‘zgarish yuz berayotganini ko‘rsatadi: iqtisodiy raqobat ustunligi endilikda arzon ishchi kuchi emas, balki innovatsiya, texnologiya va bilim salohiyati asosida shakllanmoqda (3-jadval).

3-jadval. EIZ asosiy shakllarining qiyosiy tavsifi[3]

EIZ shakli	Asosiy maqsad	Imtiyozlar	Jahon misollari
Erkin savdo zonasi (ESZ)	Tranzit savdo va re-eksport	Bojxona to‘lovlaridan ozodlik, saqlash	Dubai Jebel Ali, Gonkong, Singapur
Eksport-ishlab chiqarish zonasi (EPZ)	Eksport uchun sanoat mahsuloti ishlab chiqarish	Soliq imtiyozlari, erkin import, liberal mehnat qoidalari	Shenzhen (Xitoy), Masan (Koreya)
Maxsus iqtisodiy zona (MEZ)	Ko‘p tarmoqli iqtisodiy rivojlanish	Keng qamrovli fiskal va tartibga solish imtiyozlari	Incheon (Koreya), Pudong (Xitoy)
Texnologiya/innovatsion hududlar	R&D, yuqori texnologiya, innovatsiya	Intellektual mulk himoyasi, grant va subsidiyalar	Silikon vodiysi (AQSh), Zhongguancun (Xitoy)

3 Muallif ishlanmasi

O‘zbekiston mustaqillik yillaridan buyon erkin iqtisodiy zonalar tizimini bosqichma-bosqich rivojlantirib kelmoqda. Ushbu yo‘nalishda huquqiy va institutsional baza muntazam takomillashtirilib, investitsion muhitni yaxshilash hamda hududiy sanoat rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga alohida e’tibor qaratilmoqda. Xususan, “Navoiy” erkin iqtisodiy zonasi 2008-yilda tashkil etilgan bo‘lsa, 2017-yildan boshlab “Urganch”, “Nukus-pharm”, “Sirdaryo” va boshqa bir qator yangi zonalar faoliyati yo‘lga qo‘yildi [19].

Hozirgi kunda O‘zbekistonda 20 dan ortiq erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalari faoliyat yuritmoqda. Mazkur hududlarning asosiy qismi eksport-ishlab chiqarish zonalari hamda maxsus iqtisodiy zonalar modeliga yaqin bo‘lib, ular sanoat, logistika, farmatsevtika va agroindustriya yo‘nalishlarida ixtisoslashgan [17, 19]. Ayniqsa, “farm” tipidagi zonalar farmatsevtika sanoatini rivojlantirish va import o‘rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Nazarov tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, “Navoiy” EIZida 2018–2023-yillar davomida investitsiyalar hajmi va mehnat unumdorligi bo‘yicha ijobiy dinamika kuzatilgan [22]. Shu bilan birga, boshqaruv tizimining markazlashganligi, KPI asosidagi monitoring mexanizmlarining yetarli darajada shakllanmaganligi hamda raqamli infratuzilmaning rivojlanish bosqichida ekanligi ayrim samaradorlik ko‘rsatkichlariga ta’sir ko‘rsatmoqda.

Ahn, Juraev va Gu (2024) tadqiqotlarida O‘zbekiston EIZlari barqaror iqtisodiy o‘sish nuqtayi nazaridan tahlil qilinib, transport-logistika, energetika va telekommunikatsiya infratuzilmasini yanada rivojlantirish zarurligi ta’kidlangan [17, 21]. Shuningdek, ayrim ma’muriy jarayonlarni soddalashtirish va investorlar uchun qulay xizmatlar tizimini kengaytirish istiqboldagi ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qayd etilgan.

Shu bilan birga, O‘zbekiston EIZlarining istiqboli yuqori baholanmoqda. Mamlakatning Markaziy Osiyoning markazida joylashgani, Xitoy va Yevropa o‘rtasidagi muhim tranzit yo‘laklarida joylashuvi erkin savdo va logistika zonalarini rivojlantirish uchun tabiiy strategik ustunlik yaratadi. Bundan tashqari, “Innovatsion O‘zbekiston — 2030” strategiyasi doirasida texnologik parklar, innovatsion klasterlar va yuqori qo‘shimcha qiymat yaratuvchi sanoat hududlarini rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslar EIZlarning yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni shakllantirish imkonini beradi.

Birinchidan, erkin iqtisodiy zona tushunchasi o‘zining iqtisodiy va institutsional tabiati jihatidan ko‘p qirrali hisoblanadi. Shu sababli uni yagona universal ta’rif bilan to‘liq ifodalash murakkabdir. Hozirgi bosqichda UNCTAD tomonidan taklif etilgan uch komponentli yondashuv — geografik chegaralanganlik, alohida tartibga solish rejimi hamda infratuzilmaviy qo‘llab-quvvatlash — EIZlarni ilmiy va amaliy jihatdan tavsiflash uchun eng maqbul metodologik asos sifatida qaralmoqda.

Ikkinchidan, EIZlarni funksional yo‘nalish, mulk shakli, bozor orientatsiyasi va rivojlanish avlodi mezonlari asosida tasniflash ularning iqtisodiy mohiyatini chuqurroq ochib beradi. Mazkur tizimli yondashuv davlat siyosatini shakllantirish, hududiy ixtisoslashuvni belgilash va investitsion ustuvorliklarni aniqlashda samarali metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, EIZlarning muvaffaqiyati faqat soliq yoki bojxona imtiyozlari bilan belgilanmaydi. Ularning samaradorligi, avvalo, qulay geografik joylashuv, rivojlangan infratuzilma, investorlarga mos biznes muhiti hamda zamonaviy boshqaruv tizimining mavjudligiga bevosita bog‘liqdir. Shu bilan birga, EIZlarning rivojlanish evolyutsiyasi savdo zonalaridan sanoat hududlariga, undan esa innovatsion va texnologik markazlarga o‘tish tendensiyasini namoyon etadi.

To‘rtinchidan, O‘zbekiston erkin iqtisodiy zonalari tizimi sezilarli rivojlanish salohiyatiga ega. So‘nggi yillarda yangi zonalarning tashkil etilishi va investitsion muhitning takomillashuvi ijobiy natijalarni yuzaga chiqarmoqda. Shu bilan birga, ayrim hududlarda infratuzilmaviy imkoniyatlarning rivojlanish bosqichida ekanligi, boshqaruv tizimining markazlashganligi hamda institutsional mexanizmlarni yanada takomillashtirish zarurati mavjudligi kuzatilmoqda.

Mazkur xulosalar asosida quyidagi taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

1. EIZlarni funksional ixtisoslashtirish strategiyasini ishlab chiqish. O‘zbekistonning geografik joylashuvi, resurs salohiyati va hududiy ustunliklarini hisobga olgan holda har bir hudud uchun mos EIZ turini (ESZ, EPZ, MEZ yoki TIH) ilmiy asosda belgilash maqsadga muvofiqdir. Bu investitsiyalarni yanada samarali taqsimlash va hududiy iqtisodiy muvozanatni kuchaytirishga xizmat qiladi.

2. Boshqaruv tizimida moslashuvchanlik va xususiy sektor ishtirokini kengaytirish. Xalqaro tajriba, xususan Koreyaning Incheon va Xitoyning Pudong zonalari amaliyoti, davlat-xususiy sheriklik asosidagi boshqaruv modellari yuqori samaradorlikni ta’minlashini ko‘rsatmoqda. Shu bois EIZlarni boshqarishda xususiy sektorning institutsional rolini bosqichma-bosqich kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Raqamli infratuzilma va "aqlli zona" texnologiyalarini joriy etish. Zamonaviy raqamli boshqaruv tizimlari, elektron xizmatlar, logistika monitoringi va "smart zone" texnologiyalarini joriy etish EIZlar faoliyati samaradorligini sezilarli oshirishi mumkin. Bu borada Singapur va BAA tajribasi amaliy jihatdan muhim namuna bo'la oladi.

4. Faoliyat monitoringi va baholash tizimini takomillashtirish. EIZlar faoliyatini muntazam, shaffof va natijadorlikka yo'naltirilgan monitoring tizimi asosida baholash maqsadga muvofiqdir. Xususan, UNCTAD tomonidan tavsiya etilgan barqaror rivojlanish foyda-zarar tahlili metodologiyasidan foydalanish zonalarning iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional samaradorligini kompleks baholash imkonini beradi [12].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.05.2017-yildagi "Zomin-Farm", "Kosonsoy-Farm", "Sirdaryo-Farm", "Bo'stonliq-Farm" Va "Parkent-Farm" erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish to'g'risidagi PF-5032-sonli Farmoni, https://lex.uz/ru/docs/-3191758
2. Abdullayev, K., & Ismoilov, A. (2020). The role of free economic zones in the economic development of Uzbekistan. Journal of Economic Studies, 12(3), 45–60.
3. Cen, W., & Wang, L. (2024). Unraveling the impacts of free trade zones on urban innovation intensity: Evidence from China. Land Use Policy, 149, 1–12. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2025.107435
4. Alansary, O. S., & Al-Ansari, T. (2023). Defining "free zones": A systematic review of literature. Heliyon, 9(4), e15344. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15344
5. Arbolino, R., Lantz, T. L., & Napolitano, O. (2022). Assessing the impact of special economic zones on regional growth through a comparison among EU countries. Regional Studies, 57(6), 1069–1083. https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2069745
6. Böhmer, M., et al. (2020). Tax incentives and investment in free economic zones. International Journal of Economics, 8(4), 201–217.
7. Gu, J. Y., & Ahn, Y. J. (2025). Free economic zones and firm performance: Evidence from Korea. KDI Journal of Economic Policy, 47(2), 81–105. https://doi.org/10.23895/kdijep.2025.47.2.81
8. Jurayev, Z. (2023). Spatial study of factors affecting FDI into FEZs in Uzbekistan. SSRN Working Paper No. 4322377.
9. Nazarov, N. K. (2024). O'zbekiston erkin iqtisodiy zonalarida tadbirkorlik subyektlarining samaradorligi statistik ko'rsatkichlari tahlili. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali, 12(6), 57–63. https://doi.org/10.55439/EIT/vol12_iss6/612
10. UNCTAD. (2019). World Investment Report 2019: Special Economic Zones. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2019_en.pdf
11. Yuldashev, R. (2021). Free economic zones in Uzbekistan: Current trends and prospects. Economic Review, 15(2), 78–91.
12. Zeng, D. Z. (2016). Special Economic Zones: Lessons from the Global Experience. World Bank Publications. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/24324
13. Ahn, Y. J., Juraev, Z., & Gu, J. Y. (2024). Barqaror o'sish uchun O'zbekistondagi erkin iqtisodiy zonalarni tahlil qilish. Indonesian Journal of Geography, 56(1), 44–51.
14. Tokhtamurodov, D. (2025). Ways to assess the effectiveness of free economic zone management activities. American Journal of Economics and Business Management, 8(4). https://doi.org/10.55549/ajebm.v8i4.3480

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir oʻgʻli

2026. № 5 (3)

© Materiallar koʻchirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna boʻlishingiz mumkin. Obuna boʻlgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga toʻlov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida joʻnatishingizni soʻraymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga joʻnatamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulugʻbek tumani
Kumushkon koʻchasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz